

SELETUSKIRI

Eesti seisukohad Euroopa Liidu põllumajandus- ja kalandusnõukogu 26. mai 2026. aasta istungil

26. mai 2026. a põllumajandus- ja kalandusnõukogu istungil (edaspidi AGRIFISH) on põhipunktidenä päevakorras kaubandusega seotud põllumajandusküsimused ning väetiste kättesaadavus ja taskukohasus ELis, sh põllumajandustootjate toetamine ja vastupidavate toidusüsteemide edendamine. Eestit esindab nõukogu istungil Eesti Vabariigi alalise esinduse Euroopa Liidu juures suursaadik, esinduse asejuht Coreper I küsimustes Katrin Juhandi.

Nõukogu materjalide raames uuendatakse ka Eesti seisukohad toidu- ja söödaohutust käsitleva Euroopa Liidu õigusaktide lihtsustamispaketi (omnibus) kohta.

Seletuskirja päevakorrapunktide ülevaate on koostanud Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi välissuhete- ja eurokoordinatsiooni osakonna nõunik Teve Michenet (teve.michenet@agri.ee). Seletuskirja on kooskõlastanud Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi biomajanduse asekanstler Madis Pärtel (madis.partel@agri.ee), innovatsiooni ja strateegia asekanstler Tõnis Tänav (tonis.tanav@agri.ee) ning kanstler Triin Kõrgmaa (triin.korgmaa@agri.ee).

1. Kaubandusega seotud põllumajandusküsimused

Päevakorrapunkti eesmärk: Euroopa Komisjon annab ülevaate kaubandusega seotud põllumajandusküsimustest. Toimub poliitiline arutelu.

Sisu lühikokkuvõte: Praegu on kõige aktuaalsem Mercosuri vabakaubanduslepingu ajutise rakendamise alustamine 1. maist 2026. Ootamatult puhkenud ja kiiresti Lähis-Idas eskaleerunud Iraani sõda on põhjustanud üleilmseid tarnehäireid ning kütuse- ja väetishindade järsku tõusu, suurendades ühtlasi ülemeretranspordi ja logistika kulusid. Mitmed organisatsioonid hoiatavad seejuures toiduga kindlustatuse riskide kasvu eest. ELi ja Ukraina ning ELi ja Moldova vahelised süvendatud ja laiaulatuslikud vabakaubanduslepingud (DCFTA) jõustusid oktoobris 2025 ja toimivad tõrgeteta ning oodata on Euroopa Komisjoni raportit. WTO peanõukogus tehti uus katse leppida kokku organisatsiooni reformis, kuid suurte erimeelsuste tõttu on põllumajanduslääbirääkimised sisuliselt seiskunud ja istungit pole juba kaks kuud kutsutud. ELi kaubanduslääbirääkimistest lõppesid 25. märtsil 2026 FTA-kõnelused Austraaliaga ja käivad ettevalmistused lepingu rakendamiseks. 22. mail 2026 on plaanis allkirjastada EL–Mehhiko vahelepe ning Mehhiko ja Indoneesiaga loodetakse lepingute jõustumist 2027. aastal. USAga ajutiselt alates 1. augustist 2025 rakendatava tollimaksukokkuleppe triloogid on alanud, kuid vaidlused käivad rakendussätete üle ning samal ajal annab USA nii kriitilisi kui ka ajapikendust lubavaid signaale. Eesmärk on jõuda kokkuleppele nii, et vajalikud määrused saaks vastu võtta enne juuni lõppu. EL–India vabakaubandusleppe osas saavutati 27. jaanuaril 2026 poliitiline kokkulepe (sh SPS, kestlikud toidusüsteemid ja loomade heaolu), kuid investeeringukaitse ja geograafiliste tähiste lääbirääkimised jätkuvad ning turulepääsu peatüki avaldamata jätmine on tekitanud küsimusi. Samal ajal on jõudsalt edenened kõnelused AÜE, Filipiinide, Indoneesia ja Malaisiaga ning komisjon püüab lähinädalatel sõlmida majanduspartnerluslepingud viie väikse Aafrika riigiga.

Eesti põhisõnumid:

- Täname komisjoni ülevaate eest ja võtame informatsiooni teadmiseks.
- Eesti toetab Euroopa Komisjoni tööd vabakaubanduslepingute sõlmimisel ja rakendamisel. Vabakaubanduslepingud aitavad kaasa uute turgude avamisele ja Euroopa Liidu toidutootjad

saavad keskmises ja pikas perspektiivis kaubandusest kasu. Kaubanduslepingud loovad raamistiku keskkonna ning sanitaar- ja fütosanitaarnõuete kokkulepeteks ning ühtlustavad turulepääsu tingimusi.

- Jälgime kasvava murega Lähis-Ida olukorra mõju energia- ja väetiseturgudele ning pikemas plaanis ka põllumajanduse ja toidutööstuste tootmiskuludele ja toiduhindadele, sest mida kauem see olukord kestab, seda suuremaks kasvavad tootjate riskid.
- Jätkame Ukraina toetamist ning meil on hea meel, et kaubavahetus Ukraina ja Moldovaga toimib DCFTA-de raames. Loodame, et nende liitumisprotsess algab peagi.

Eesti lähtub Vabariigi Valitsuses 29. aprillil 2021. a heaks kiidetud ning 10. mail 2021 Riigikogu majanduskomisjonis ja 14. mail 2021 Riigikogu väliskomisjonis toetatud seisukohtadest komisjoni teatise „Kaubanduspoliitika läbivaatamine: avatud, kestlik ja jõuline kaubanduspoliitika“ kohta, 13. oktoobril 2020. a. Vabariigi Valitsuse poolt heaks kiidetud ja 26. oktoobril 2020. a. Riigikogu Euroopa Liidu asjade komisjoni poolt kinnitatud seisukohtadest „Tahust taldrikule“ strateegia kohta ning Eesti seisukohtadest Euroopa Liidu välisasjade nõukogu kaubandusministrite 25.–29. märtsi 2026. a kohtumistel, mis on heaks kiidetud 19.03 Vabariigi Valitsuse istungil ning 19.03 Riigikogu väliskomisjoni istungil.

2. Väetiste kättesaadavus ja taskukohasus ELis – põllumajandustootjate toetamine ja vastupidavate toidusüsteemide edendamine

Päevakorrapunkti eesmärk: arvamuste vahetus.

Sisu lühikokkuvõte: Pärast COVID-19 pandeemiat, energiakriisi ja Venemaa sissetungi Ukrainasse võttis komisjon 2022. aasta novembris vastu teatise „Väetiste kättesaadavuse ja taskukohasuse tagamine”¹. Teatis sisaldas mitmeid meetmeid, mille eesmärk oli mitmekesistada ELi imporditud väetiste allikaid, toetada väetiste tootmist ELis, hõlbustada keemilistele väetistele alternatiivide tootmist ja kasutuselevõttu ning edendada taastuvate energiaallikate kasutamist väetiste tootmises. 2022. aasta novembri AGRIFISHi nõukogu kohtumisel tervitasid delegatsioonid teatist üldiselt, kutsudes samas komisjoni üles kaaluma selle küsimuse raames täiendavaid meetmeid ja algatusi.

Praegune olukord Lähis-Idas on veelgi suurendanud kiireloomulisust reageerida probleemidele, mis tulenevad ELi energiasõltuvusest ja jätkuvatest häiretest üleilmsetes tarneahelates, mis avaldavad märkimisväärset survet kogu ELi toidutootmisele, sisendkuludele, põllumajandustootjate sissetulekutele ja toiduhindadele. Komisjoni hiljutine teatis „AccelerateEU – energiaühendus: taskukohane ja kindel energia kiirendatud meetmete kaudu”² rõhutab tungivat vajadust tõhustada meetmeid, mis suurendaksid ELi autonoomiat ja puhta energia tootmist ning vähendaksid sõltuvust välistest taastumatutest energiaallikatest. Kasvavad energiakulud piiravad ELi keemiliste väetiste tootmisvõimsust, kuna ELi väetisetööstus sõltub kulukalt energiakasutusest. Samal ajal mõjutavad imporditud väetisi praegused kõrged hinnad ja tarneahela häired, mis suurendavad kulusid ning süvendavad olukorda veelgi. Praegune olukord näitab, et väetiseturg on jätkuvalt haavatav.

Seda tausta arvestades on väetiste kättesaadavus ja taskukohasus taas põllumajanduspoliitika päevakorras. Arvestades peatselt avaldatavat teatist väetiste tegevuskava kohta, on üha olulisem edendada lühiajalisi, keskpikkasid ja pikaajalisi meetmeid, et suurendada ELi strateegilist autonoomiat väetiste kasutamisel. Selliste meetmete eesmärk peaks olema põllumajandustootjate toetamine, vastupidavate toidusüsteemide edendamine ning toidu taskukohasuse tagamine tarbijatele. Selles kontekstis kutsub eesistujariik ministreid käsitlema järgmisi küsimusi:

1. Kas 2022. aasta teatises väetiste kättesaadavuse ja taskukohasuse tagamise kohta soovitatud meetmed on endiselt asjakohased? Milliseid täiendavaid või alternatiivseid meetmeid peate vajalikuks, et praeguste geopoliitiliste ja kohalike piirangute tingimustes tegeleda lühiajaliste, keskmise pikkusega ja pikaajaliste väljakutsetega?

¹ [EUR-Lex - 52022DC0590\(01\) - EN - EUR-Lex](#)

² [AccelerateEU – Energy Union - affordable and secure energy through accelerated action - Energy](#)

2. Võttes arvesse täiendavaid probleeme, mis on seotud väetiste tootmise, kasutamise ja tarnimisega ELis, kuidas saame tagada ELi põllumajandussektori ja toidusüsteemide vastupanuvõime ja konkurentsivõime?

Eesti põhisõnumid (küsimuste vastused):

Esimene küsimuse vastus:

- Lähis-Ida kriis on muutnud väetiste ning kütuste kättesaadavuse kriitilisemaks kui 2022. aastal, rõhutades vajadust ELi väetiseturu läbipaistvuse ja tõhusama dialoogi järele.
- Operatiivne andmevahetus hindade, logistikakulude ja tootmismahude kohta on hädavajalik, et mõista turušokkide ja poliitikate tegelikku mõju põllumajandustootjatele ja kogu toidusüsteemile ning toetada seeläbi nii kiiret kriisireageerimist kui ka pikaajalist poliitikakujundust.
- Samuti on vaja tugevamat tõendusbaasi selle kohta, milline on väetiste regulatiivse raamistiku mõju põllumajandustootjatele ja kogu toidusüsteemile. Selleks tuleb analüüsida, kuidas kanduvad ELi reeglitega seotud kulud üle väetisehindadesse.
- Selles kontekstis on määrava mõjuga süsiniku piirimeede (SPIM, ing k CBAM), mille rakendamine väetistele tuleb edasi lükata, ideaalis rakendades seda otsust tagasiulatuvalt.
- Teatise põhisuunad on jätkuvalt asjakohased, eelkõige väetiste tarneallikate mitmekesistamine, sisendkulude mõju leevendamine, väetiste tõhusam kasutamine ning alternatiivsete ning ringmajanduspõhiste väetiste tootmise ja kasutamise edendamine.
- Lühiajalises vaates on kõige olulisem tagada väetiste kättesaadavus ja hinnastabiilsus, et leevendada survet põllumajandusettevõtete majanduslikule toimetulekule ning vähendada negatiivset mõju toidutööstustele ja kogu toidusüsteemile, sh toiduhindadele. Toetame siinkohal komisjoni kiiret reageerimist Lähis-Ida kriisile, sh 29.04 vastu võetud Lähis-Ida kriisi ajutist riigiabiraamistikku.
- Keskpikas vaates tuleb rakendada meetmeid väetiste kasutamise tõhususe ja toitainete ringlussevõtu suurendamiseks.
- Pikemaajalises vaates tuleb arendada kohalikel ressurssidel põhinevaid lahendusi.

Teise küsimuse vastus:

ELi põllumajandussektori ja toidusüsteemide vastupanuvõime ja konkurentsivõime saame tagada järgmiste tegevustega:

- Vähendades sõltuvust imporditud sisenditest, edendades väetiste kasutamise tõhusust ja täppiskasutamist.
- Toetades ja soodustades kohalike ning kestlike põllumajanduspraktikate rakendamist, näiteks liblikõieliste ja haljasväetistaimede kasvatamist.
- Parandades orgaaniliste väetiste kättesaadavust ja kasutamist, sh segapõllumajanduse ning taime- ja loomakasvatajate koostöö kaudu.
- Toetades investeeringuid sõnnikumajandusse ja kompostitootmisesse ning vedelsõnniku ja digestaadi töötlemisse, sh separeerimine.
- Toetades investeeringuid toidutöötlemisse, suurendame töötlemise lisandväärtuse jäämist Euroopasse ning toiduainete kättesaadavust ja taskukohasust tarbijatel.
- Võttes kasutusele meetmed orgaanilise aine ringluse parandamiseks.
- Suurendades teadlikkust ja nõuannet toitainete tõhusamast majandamisest.

Eesti lähtub Vabariigi Valitsuses 5. mail 2016. a heaks kiidetud ning 23. mail 2016 Riigikogu väliskomisjonis toetatud seisukohtadest komisjoni teatise „Eesti seisukohad Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse, millega kehtestatakse eeskirjad CE-märgisega väetisetoodete turul kättesaadavaks tegemise kohta ning muudetakse määrusi (EÜ) nr 1069/2009 ja (EÜ) nr 1107/2009 eelnõu“ kohta, 13. oktoobril 2020. a. Vabariigi Valitsuse poolt heaks kiidetud ja 26. oktoobril 2020. a. Riigikogu Euroopa Liidu asjade komisjoni poolt kinnitatud seisukohtadest „Talust taldrikule“ strateegia kohta.

Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millega täiendatakse määrusi (EÜ) nr 999/2001, (EÜ) nr 1829/2003, (EÜ) nr 1831/2003, (EÜ) nr 852/2004, (EÜ) nr 853/2004, (EÜ) nr 396/2005, (EÜ) nr 1099/2009, (EÜ) nr 1107/2009, (EL) nr 528/2012, (EL) 2017/625 toidu- ja söödaohutuse nõuete lihtsustamise ja tugevdamise eesmärgil

Sisu lühikokkuvõte: Seisukohad täiendatakse seoses taimekaitsevahendite nõuetega eelnõude pakettis.

Toidu- ja söödaohutust käsitlevate eelnõude pakett (omnibus) on valdkondade ülene seadusandlik ettepanek, mis on suunatud ELi põllumajandus- ja toidusektori, rahva- ja taimetervise ning loomade heaolu õigusraamistiku kaasajastamisele ja tõhustamisele. Selle eesmärk on vähendada halduskoormust, kiirendada uuendusi (eriti bioloogilise tõrje ja väikese riskiga taimekaitsevahendite puhul) ning tagada sektoriteülene regulatiivne kooskõla. Algatus toob kaasa teatud lubade tähtsajuse, lihtsustatud lubade ning andmemenetlused, samuti paindlikkuse ametlikes kontrollides ning laborite akrediteerimises. Lõppeesmärgiks on tagada toidu- ja söödaohutus ning keskkonnastandardid, kuid samal ajal vähendades halduskoormust ja toetades sektori arengule olulisi uuendusi. Eelnõude pakett on esitatud osana Euroopa Komisjoni laiemast õigusruumi ülevaatamisest, millega soovitakse muuta ELi õigusaktid lihtsamaks, ajakohasemaks ning paremini ettevõtlust ja innovatsiooni toetavaks ning vähendada halduskoormust. Samuti on see eelnõude pakett esitatud kooskõlas põllumajanduse ja toiduvaldkonna õigusloome lihtsustamise eesmärgiga, mis kuulutati välja Euroopa Komisjoni „Põllumajanduse ja toidu visiooni“ strateegiadokumendis.

Eesti jaoks on omnibusi raames taimekaitsevahendite määruse (EL) 1107/2009 lihtsustamisel üheks keskseks küsimuseks „hädavajaliku kasutuse“ erandi (sätestatud artikli 4 lõikes 7) toimivus. Erand võimaldab tähtsajaliselt heaks kiita toimeaineid, mis tavapäraste ELi ohupõhiste kriteeriumide järgi heakskiitu ei saaks. Kehtivas määruses sätestatud erand on aga praktikas osutunud liiga piiravaks ning selle alusel ei ole kunagi ühtegi toimeainet heaks kiidetud. Selle asemel kasutavad liikmesriigid laialdaselt erakorraliste lubade süsteemi ((sätestatud artiklis 53, taimekaitse eriolukorrad), et võimaldada turul mitte olevate taimekaitsevahendite kasutamist olukordades, kus ohtu ei ole võimalik ohjata ühegi teise mõistliku vahendiga. Komisjon ettepaneku eesmärk oli seda korda lihtsustada ja vähendada liikmesriikide halduskoormust, kaotades kohustuse koostada selliste taimekaitsevahendite järkjärgulise kasutuselt kõrvaldamise kavasid. Eesti hinnangul põhjustab just nende kavade koostamise kohustus liikmesriikidele, sh Eestile märkimisväärset täiendavat halduskoormust ja on senini olnud selle erandi kasutamise peamiseks takistuseks. Läbirääkimiste käigus muudeti aga vastavat sõnastust selliselt, et teksti toodi kasutuselt kõrvaldamise kavade koostamise kohustus tagasi. Eesti hinnangul muudab see erandi jätkuvalt sisuliselt vähetoimivaks ega täida algset lihtsustamise eesmärki. Kuna kliimamuutustest tulenevalt võivad Eesti tingimused taimekaitsevahendite hindamisel ja turule lubamisel üha enam sarnaneda Kesk-Euroopa riikidest moodustatud tsooni tingimustega, tuleks põllumajandussektori konkurentsivõime tagamiseks analüüsida praeguse tsoonide jaotuse asja- ja ajakohasust.

Lisaks leiame, et kompromisstekstis pakutud toimeaine heakskiitmise tingimuste täpsustamine ei ole piisav. Kuigi praegune sõnastus võimaldab toimeainete hindamisel kriteeriumina arvestada taimekasvatuse vajadusi ja alternatiivide puudumist, on selle mõju taimekaitsevahendite lubade andmisele piiratud ning see puudutab üksnes eespool nimetatud erandi alusel heaks kiidetud toimeaineid sisaldavaid taimekaitsevahendeid. Eesti Maaülikooli 2025. a eksperthinnangus rõhutati, et bioloogilised taimekaitsevahendid ei ole keemiliste taimekaitsevahendite alternatiivideks ega võimalda neid üks-ühele asendada. Seetõttu tuleb põllumajandustootmise elujõulisuse tagamiseks ja ohtlike taimekahjustajate leviku piiramiseks säilitada piisavas valikus keemiliste taimekaitsevahendite olemasolu. Selleks on nii toimeainete hindamisel kui taimekaitsevahendite

lubade menetlemisel oluline nende toksilisuse kõrval arvestada ka alternatiivide olemasolu ning majanduslike ja ühiskondlike mõjudega.

Eesti on neid seisukohti aktiivselt esitanud nii töögruppides kui ka regionaal- ja põllumajandusministri eestvedamisel põllumajandus- ja kalandusministrite 23.02.2026 nõukogu istungil, juhtides muude küsimuste all tähelepanu taimekaitsevahendite kättesaadavuse vähenemise küsimusele. Eesti algatatud samasisulise ühispaberiga liitus 5 liikmesriiki ja suuliselt toetas seda 11 liikmesriiki. Vastavad sõnastusettepanekud eelnõu kohta esitati eesistujale samameelsete liikmesriikide poolt ühiselt ja hiljem Eesti poolt ka eraldi. Eesti jaoks olulisi muudatusi ei ole siiski kompromisstekstis piisavalt arvestatud.

Seetõttu leiame, et praegune kompromisstekst ei saavuta täielikult eesmärki vähendada halduskoormust ega taga piisavalt paindlikku ja toimivat raamistikku olukordades, kus tõhusad taimekaitsevahendite alternatiivid puuduvad. Täpsemalt ei arvesta kompromisstekst piisavalt alternatiivide olemasolu või puudumist toimeainete heakskiitmisel, taimekaitsevahendite lubade andmisel ega vastastikusel tunnustamisel ning selle mõju põllumajandussaaduste tootmise elujõulisusele. Samuti ei täida tekst täielikult eesmärki vähendada halduskoormust, kuna hädavajaliku kasutuse erandi puhul on säilinud koormav kohustus koostada taimekaitsevahendite kasutuselt kõrvaldamise kavad. Nendel põhjustel soovib Eesti võtta mandaadi hääletada eelnõu ettepaneku vastu juhul, kui Eesti tõstatatud muudatusi lõplikku kompromissteksti ei lisata.

Eesistuja eesmärk on 2026. a mai lõpus toimivas lihtsustamise töögrupis esitada eelnõude paketi lõplik sõnastus hääletamisele ning kinnitada juuni alguses toimivas Coreperis mandaat edasisteks läbirääkimisteks Euroopa Komisjoni ja Euroopa Parlamendiga. Seetõttu on kiireloomuline vajadus Eesti seisukohta uuendada, et see arvestaks Eesti huvide ja läbirääkimiste seniste arengutega.

Eesti täiendatud seisukoht:

1. Eesti eelistab, et Euroopa Parlamendi ja nõukogu toidu- ja söödaohutusnõuete lihtsustamist ja tugevdamist käsitleva määruse eelnõus COM(2025) 1030 lihtsustatakse taimekaitsevahendite hädavajaliku kasutuse erandit ja kaotatakse kohustus koostada erandi alusel lubatud taimekaitsevahendite kasutuselt kõrvaldamise kavasid. Peame oluliseks, et taimekaitsevahendite toimivate alternatiivsete lahenduste puudumise korral on taimekaitsevahendite lubade andmisel ja vastastikusel tunnustamisel võimalik arvestada ka mõju põllukultuuride tootmise elujõulisusele, sealhulgas mõju saagikusele, et tagada põllumajandustootjatele oluliste taimekaitsevahendite kättesaadavus.
2. Kui lõpptulemusel ei ole ülaltoodud tingimused täidetud, võib Eesti nõukogu üldise lähenemisviisi ja eelnõu lõppteksti hääletamisel jääda vastu.